

Komunikace vědy 1

NÁSTROJE KOMUNIKACE VĚDY, PŘEHLED ŽÁNŘŮ KOMUNIKACE VĚDY

Nástroje komunikace vědy

- **Formální**
  - se vztahují ke strukturovanému vzdělávacímu systému, který zahrnuje všechny školy od základních až po vysoké, včetně specializovaných programů odborného a profesního růstu
- **Neformální**
  - se vztahují ke všem plánovaným programům osobního a sociálního vzdělávání lidí určených k rozvíjení celé řady dovedností a kompetencí mimo rámec formálního vzdělávacího kurikula. Vede k záměrnému získávání zkušeností a zahrnuje v sobě procesy, prostředky i podmínky k dosažení cíle.
- **Informální**
  - se vztahují k průběhu celého života, v němž si každý jednotlivec osvojuje určité postoje, hodnoty, dovednosti a znalosti pod vlivem různých vzdělávacích podnětů ve svém okolí i z každodenní zkušenosti (z domova, ze sousedství, z knihovny, z médií, ze zkušeností nabytých při práci, při hře apod.).

Přehled žánrů komunikace vědy

- Audiovizuální pořad
- Blog
- Článek v tisku
- Divadelní hra
- Den otevřených dveří
- Experimentální show
- Festival
- Hra
- Internetový kurz
- Komentovaná vycházka do přírody
- Konzultace, osobní komunikace, živý kontakt
- Mediální glosa
- Naučná stezka
- Net TV (videopodcasty)
- Podpora zájmu o komunikaci vědy, zvyšování kreativity
- Pozitivní klientelismus
- Pozorování
- Prezentace
- Přednáška
- Publikace
- Rozhlas
- Schopnost navázat dialog – poradenství v oblasti KV
- Sociální síť
- Soutěž
- Telefonické poradenství
- Televize
- Tvorba netradičních pomůcek a jejich výroba
- Virtuální svět
- Výstava
- Vystoupení v médiích

Definice jednotlivých žánrů

- **Audiovizuální pořad**

Z hlediska přípravy a realizace jeden z nejkompexnějších kreativních počinů. Jedná se o pásmo složené z obrazových materiálů (ať už v podobě ilustrací, fotografií či videa), zvukové stopy (hudební doprovod, mluvený komentář, popř. obojí) a dalších doprovodných vizuálních vjemů, například umělé oblohy planetária apod. Může obsahovat části, v nichž vystupuje živý moderátor. Vzniku audiovizuálního pořadu předchází vznik námětu a scénáře i tvorba obrazových či zvukových podkladů. Výsledné dílo je promítáno na projekční plochu prostřednictvím datových projektorů. Svým zpracováním i pojetím se blíží filmovému dokumentu. Rovněž délka je blízká televizní tvorbě a nejčastěji se pohybuje v rozmezí 30-60 minut.

- **Blog**

Webová stránka, jejímž dominantním obsahem je psaný text, který mohou doprovázet fotografie, obrázky, zvukové nahrávky či videa. Blog obvykle prezentuje osobní postoje a myšlenky autora (či skupiny autorů), např. ve formě komentářů a často je zaměřen na určité téma autorovi blízké. Příspěvky jsou nejčastěji zobrazovány v chronologickém pořadí od nejnovějších po nejstarší. Blog může být interaktivní, což znamená, že jeho čtenáři mohou pod různými příspěvky vyjadřovat své názory v tzv. diskuzi.

- **Článek v tiskovinách**

Psaný text v tištěném médiu popisující určitou událost (v mnoha případech aktualitu) či jev. Článek často vyjadřuje osobní myšlenky autora, v takovém případě se pak stává spíše komentářem k danému tématu.

Definice jednotlivých žánrů

▪ Divadelní hra

Atraktivní a hravá forma popularizace vědy s možností intenzivně zapojit diváky, tedy publikum. Umožňuje suchý výklad faktů, například kapitolu z historie vědy, obohatit o dobové reálie v podobě kostýmů či vědeckých přístrojů, netradiční scénu atd. Postavy herců se mohou rekrutovat přímo z řad publika (v tom případě jsou dialogy hry pouze čtené a hra musí počítat s notnou dávkou improvizace) nebo se může jednat o secvičenou divadelní hru v klasické podobě. Prostřednictvím dialogů mezi herci je možné snadno přiblížit jinak obtížně sdělitelná témata, např. polemiku nad vědeckým sporem.

▪ Den otevřených dveří

Zpřístupnění pracoviště (např. vědeckého ústavu, laboratoře) či organizace (hvězdárna a planetárium) veřejnosti nad rámec běžného režimu za účelem dané pracoviště či organizaci pozitivně prezentovat a seznámit s nimi veřejnost. Na akci tohoto typu je z principu vstup zdarma a návštěvníci mohou nahlédnout i do míst, kam se v průběhu roku nedostanou buď vůbec (odborné laboratoře apod.) nebo jen v omezené podobě (hvězdárna, planetárium). Zejména v případě dnů otevřených dveří ve vědeckých ústavech má akce umožnit lidem takřkajíc „nahlédnout pod pokličku“ každodenní činnosti vědeckých pracovníků, o které mají často jen mlhavé představy.

▪ Experimentální show

Pásmo fyzikálních, chemických či jiných experimentů prováděných naživo přímo před diváky demonstrátorem. Demonstrátor probíhající experimenty také popisuje, jednoduše a stručně vysvětluje jejich vědeckou stránku a zasazuje je do širších souvislostí. Experimenty se často zaměřují na děje, které diváci důvěrně znají z každodenního života, ale uniká jim jejich podstata. Experimenty by samozřejmě měly být pokud možno efektní, avšak zároveň by jejich demonstrace měla v nenásilné a zajímavé podobě zasvětit diváky do určité vědecké problematiky.

▪ Festival

Festival je přehlídkou počinů, jejichž cílem je popularizovat daný vědní obor, určitou odbornou činnost a samozřejmě ve výsledku i pořádající organizaci. Náplní festivalu mohou být ostatní zmíněné aktivity, např. přednášky, experimentální show, audiovizuální pořady atd. Festivalu se kromě pořádající organizace, jež jej zaštituje, zpravidla účastní i externisté, např. zvaní přednášející, spřátelené organizace apod. Jeho součástí však mohou být i doplňkové aktivity zcela mimo hlavní téma festivalu, které slouží zejména k zpestření programu pro návštěvníky (např. aktivity pro děti, workshopy). Festival může být určen pouze pro odbornou komunitu, anebo může být otevřen široké veřejnosti.

Definice jednotlivých žánrů

- **Hry**

Výrazně interaktivní hra s pasivním (počítačovým) nebo aktivním (lidským) protihráčem. Nenásilnou, nenápadnou formou popularizuje danou tematiku. Někdy lze takový formát považovat za jakýsi typ infotainmentu. Do této kategorie se řadí i různé databáze rozšiřované dobrovolníky (typický příklad sběr turistických známek, služba foursquare apod.)

- **Internetový kurz**

Soubor na sebe navazujících vzdělávacích materiálů a návodů (texty, ilustrace, fotografie, videa, zvukové nahrávky) umístěný na internet a díky tomu snadno přístupný široké masě zájemců. Může a nemusí obsahovat i testovací část v podobě testů, kvízů, různých protokolů apod.

- **Komentovaná vycházka do přírody**

Komentovanou vycházku do přírody je možné popsat jako výklad pod širým nebem v doprovodu lektora. Cílem této aktivity je seznámit posluchače s určitými objekty či jevy nikoliv virtuálně, např. formou přednášky podpořené fotografiemi či ilustracemi, ale přímo v místě jejich běžného výskytu. Předmětem takového výkladu může být třeba popis geologického rázu krajiny, popis aktuální oblačnosti či výklad vztahující se k nočnímu nebi.

- **Konzultace, telefonické poradenství**

Konzultace, ať už v podobě osobního setkání s tazatelem nebo ve formě telefonického či emailového dotazu, je zpravidla neplacenou službou veřejnosti (neméně často pak i médiím) a jejím cílem je pokud možno v relativně krátkém čase a s co největší možnou efektivitou zodpovědět tazatelem vznesené otázky k určitému tématu. Pokud je dotaz příliš rozsáhlý či komplikovaný a není možné či dokonce žádoucí (klasickým příkladem v tomto směru jsou dotazy žáků, kteří se snaží bez výraznějšího vlastního přičinění vyřešit určitou úlohu) odpovědět na něj podrobně, je vhodné odkázat tazatele na další studijní zdroje a cestu k rozřešení dotazu pouze nastínit.

- **Mediální glosa**

Rozsahem spíše krátký komentář odborníka k určitému aktuálnímu tématu, jež se váže k oblasti jeho působení, uveřejněný v médiích. Zpravidla se jedná o reakci, která doprovází nebo navazuje na informace uveřejněné v daném médiu (noviny, internetové zpravodajství, rozhlas či televize), což současně určuje i její podobu (článek, rozhovor apod.).

Definice jednotlivých žánrů

▪ **Naučná stezka**

Soustava na sebe navazujících informačních panelů, která má dva hlavní cíle. Zaprvé cíl orientační – atraktivním způsobem provést návštěvníky určitým zajímavým územím (třeba parkem či turistickou lokalitou ve volné přírodě). Zadruhé cíl informační – přinést návštěvníkům informace o zajímavostech, s nimiž se mohou setkat na výše uvedené trase naučné stezky. Součástí naučné stezky však mohou být i exponáty uměle zasazené do daného prostředí, např. modely planet rozmístěné v parku.

▪ **Podcast (videopodcast) a internetová televize**

Podcast je volně přístupný zvukový či video soubor umístěný na internet, na nějž autor odkazuje prostřednictvím svých webových stránek, nejčastěji ve formě tzv. RSS systému. Stránka z podcasty je tak v podstatě archivem audiovizuálních materiálů, který je přístupný neustále a umožňuje divákům či posluchačům přehrát si daný příspěvek v libovolnou dobu (navíc často s možností stáhnout si daný podcast přímo do počítače).

Podobným druhem média je i internetová televize. Jedná se o webovou stránku, jejímž obsahem jsou kontinuálně přehrávané videozáznamy. Na rozdíl od podcastu se vysílání internetové televize řídí pevně stanoveným programem podobně jako vysílání televize klasické. Vysílané materiály obvykle není možné ze stránky přímo stáhnout, byť lze u některých internetových televizí dohledat i archiv dříve vysílaných příspěvků (v tomto směru je tedy přesnější hovořit opět o podcastech).

▪ **Pozorování**

Komentovaná prohlídka aktuální denní či noční oblohy (přesněji řečeno prohlídka objektů blízkého i vzdáleného vesmíru aktuálně viditelných z daného pozorovacího stanoviště). Ale též jiného přírodního jevu. Na objekty je zpravidla nahlíženo prostřednictvím dalekohledů (mik-roskopů). Osoba, která pozorování vede, se označuje jako tzv. demonstrátor. Cílem pozorování může být také konkrétní zajímavý a netradiční úkaz, např. zatmění Slunce či Měsíce, jasná kometa apod.

▪ **Pozitivní klientelismus**

Záměrné vytváření sítě spolupracovníků a kontaktů podporujících existenci i rozvoj organizace jako takové, resp. jejích projektů. Do této kategorie spadá lobbying, celebrity branding, events apod.

▪ **Prezentace**

Forma přednášky – buď předem více méně zcela připravená, doprovázená statickou či dynamickou projekcí, anebo naopak reagující na aktuální dění (forma experimentální show, prohlídky denní či noční oblohy, komentovaná prohlídka expozice).

Definice jednotlivých žánrů

▪ **Přednáška**

Výklad pro různě velké skupiny posluchačů, vztahující se k určité problematice (vedený obvykle jedním odborníkem na danou problematiku) podpořený nejčastěji fotografickými či obrazovými materiály promítanými na projekční plátno.

▪ **Rozhlas**

Krátké, několikaminutové vystoupení, zpravidla buď v podobě talk show anebo reportáže. Potřeba formulovat hlavní myšlenku do tří vět, resp. 60 sekund.

▪ **Sociální síť**

Internetová služba nabízející soukromým osobám, organizacím či firmám možnost vytvořit profilovou webovou stránku (zkráceně profil), která umožňuje prezentovat a sdílet digitální materiály (text, obraz, zvuk, video) s ostatními členy sociální sítě.

Daný profil může být přístupný pouze vybraným členům sociální sítě nebo jakémukoliv uživateli internetu. V případě firem a organizací slouží profil zejména k jejich propagaci, protože umožňuje snadno oslovit širokou skupinu lidí, kteří v rámci dané sociální sítě příspěvky firmy či organizace cíleně odebírají.

Soukromé osoby naopak využívají sociální síť nejen k vlastní prezentaci a sdílení materiálů, ale také k intenzivní komunikaci mezi sebou navzájem, často prostřednictvím různých chatů, diskusních fór atd.

▪ **Soutěž**

Soutěž může být samostatnou aktivitou (například soutěž o nejlepší fotografii určitého zajímavého objektu či jevu, soutěž vědomostní) nebo doprovodným prvkem některé jiné aktivity (třeba soutěž k premiéře nového představení kdy se vítězem stává 100. návštěvník v pořadí nebo soutěž pro děti v rámci dne otevřených dveří). Může probíhat přímo v areálu dané organizace, ale také virtuálně například v prostředí internetu, na určité sociální síti atd.

Soutěž může popularizovat celý obor i pořadající organizaci (Astronomická olympiáda), pořadající organizaci (staňte se miliontým návštěvníkem hvězdárny) nebo určité s organizací spřízněné téma (soutěž o nejkrásnější fotografii Saturnu). Soutěže jsou obvykle pořádány za účelem oživit určité téma či aktivitu, nebo na ně upozornit a vzbudit zvýšený zájem u veřejnosti.

Definice jednotlivých žánrů

- **Tvorba netradičních pomůcek**

Vysoce specializovaná aktivita, která až na drobnosti, musí být svěřena odborně fundovaným společenstvem.

- **Výstava**

Forma prezentace určitého tématu prostřednictvím tzv. exponátů (staticky umístěných audiovizuálních materiálů či předmětů, obvykle doplněných textovými popisky). Exponáty jsou vystaveny v určitém vymezeném prostoru, např. místnosti či části budovy. Výstava má dlouhodobější charakter a je zájemcům přístupná v rozmezí dnů až týdnů či měsíců.

- **Vystoupení v médiích**

Prezentace soukromé osoby či organizace (zprostředkovaně, prostřednictvím osoby tuto organizaci zastupující – např. tiskového mluvčího či jiného člena dané organizace) v médiích jako je rozhlas či televize. Forma vystoupení může být různá, např. rozhovor, komentář k určitému jevu či události, odpověď na dotaz ze strany moderátora apod. Vystoupení může probíhat „živě“ v rámci přímého přenosu nebo se může jednat pouze o nahrávání záznamu, jež bude teprve posléze v daném médiu uveřejněn.

- **Virtuální svět**

Uměle vytvořený digitální svět (obvykle) v prostředí internetu přístupný online uživateli či skupině uživatelů. Uživatel se může ve virtuálním prostředí pohybovat, zkoumat jej, vytvářet a užívat předměty, plnit úkoly (např. v rámci počítačové hry), komunikovat s dalšími členy daného virtuálního světa apod. Virtuální světy nejsou omezeny přírodními či společenskými zákony, a proto se často jedná o prostředí výrazně se odlišující od reálného světa, která by v reálném světě nemohla existovat či nebyla uživatelům snadno přístupná.

...: konec :...

